

Arkiv:
Arkivsak: 25/34181 - 1
Saksbehandler: Solveig Helgesen
Wegger
Dato: 17.10.2025

Saksframlegg

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
094/25	Råd for personer med funksjonsnedsettelse	23.10.2025
079/25	Ungdomsrådet	27.10.2025
038/25	Hovedutvalg for kunnskap, barn og unge	29.10.2025
160/25	Formannskapet	18.11.2025
	Kommunestyret	

Lekende lett

Kommunedirektørens innstilling:

1. Saken tas til orientering
2. Pilotprosjekt lekende lett i Sandefjord kommune gjennomføres som skissert i saken
3. Prosjektet gjennomføres innenfor kommunalområdets eksisterende rammer
4. Prosjektet evalueres høsten 2028

Råd for personer med funksjonsnedsettelse behandlet saken 23.10.2025:

Behandling:

Rådet sluttet seg enstemmig til kommunedirektørens innstilling.

R-RPF- 094/25 Vedtak:

Råd for personer med funksjonsnedsettelses uttalelse:

1. Saken tas til orientering
2. Pilotprosjekt lekende lett i Sandefjord kommune gjennomføres som skissert i saken
3. Prosjektet gjennomføres innenfor kommunalområdets eksisterende rammer
4. Prosjektet evalueres høsten 2028

Ungdomsrådet behandlet saken 27.10.2025:

Behandling:

Ungdomsrådet sluttet seg enstemmig til kommunedirektørens innstilling, med åtte stemmer.

R-UR- 079/25 Vedtak:

Ungdomsrådets uttalelse:

Ungdomsrådet slutter seg til kommunedirektørens innstilling.

Hovedutvalg for kunnskap, barn og unge behandlet saken 29.10.2025:

Behandling:

Alternativ innstilling: - Fellesforslag, foreslått av Jørgen Sandtorv, FRP

Andre partier: H, KRF, MDG, SV, V, AP,

1. Pilotprosjekt lekende lett i Sandefjord kommune gjennomføres som skissert i saken
2. Prosjektet bestrebes gjennomført innenfor kommunalområdets eksisterende rammer
3. Evaluering av økonomi og status rapport, samt endelige evalueringspunkter for 2028, legges frem for KBU i forkant av tertialsak juni 2027
4. Prosjektet evalueres høsten 2028

Det ble votert alternativt over kommunedirektørens innstilling og fellesforslag fremmet av Sandtorv, FRP.

Fellesforslag fremmet av Sandtorv, FRP, ble enstemmig vedtatt.

H-KBU- 038/25 Vedtak:

Hovedutvalg for kunnskap, barn og unge anbefaler at formannskapet legger saken fram for kommunestyret med følgende innstilling:

1. Pilotprosjekt lekende lett i Sandefjord kommune gjennomføres som skissert i saken
2. Prosjektet bestrebes gjennomført innenfor kommunalområdets eksisterende rammer
3. Evaluering av økonomi og status rapport, samt endelige evalueringspunkter for 2028, legges frem for KBU i forkant av tertialsak juni 2027
4. Prosjektet evalueres høsten 2028

SAKSUTREDNING**Behandling:**

Saken legges frem for ungdomsrådet, råd for personer med funksjonsnedsettelse og hovedutvalg for kunnskap, barn og unge til uttalelse. Formannskapet behandler saken og legger frem sin innstilling til kommunestyret. Kommunestyret fatter endelig vedtak i saken.

Bakgrunn:

Kommunestyret vedtok i behandling av rammer for handlings – og økonomiplan 2026- 2029, KST - 048/25 at det høsten 2025 skal utarbeides følgende sak:

Det utarbeides en sak som beskriver prosjektet «Lekende lett», inkludert erfaringer fra andre kommuner, målgrupper, tiltakstyper og økonomiske konsekvenser for Sandefjord kommune ved eventuell oppstart. Saken skal vurdere gjennomføring av en pilot ved fire utvalgte skoler i Sandefjord, med utgangspunkt i modellen som er benyttet i Tønsberg.

Kommunestyret vedtok den 20.06.2024 i KST- sak 091/24: *KST ber om at det fremlegges en sak som redegjør for prosjektet "lekbasert læring 1. klasse" fra Tønsberg kommune. Saken skal redegjøre for innhold, organisering og økonomiske konsekvenser.*

Hovedutvalg for kunnskap, barn og unge behandlet saken den 20.11.2024, sak 51/24 og fattet følgende vedtak:

1. *Saken tas til orientering.*
2. *Det bes om at representanter fra Lekende lett i Tønsberg inviteres til KBU for å redegjøre nærmere for prosjektet, deres erfaringer hittil og budsjettmessige*

konsekvenser.

Saken redegjorde for lekens plass i læreplanverket, prosjektet «Lekende lett skolestart» i Tønsberg kommune, samt eksempel på hvordan leken er sentral på første trinn i Sandefjord kommune.

Denne saken vil redegjøre for erfaringer fra Tønsberg kommune etter et års drift med prosjekt «Lekende lett skolestart» og beskrive innretningen av pilotprosjekt «Lekende lett» i Sandefjord kommune.

Saksopplysninger:

Lekens plass er sentral i læreplanverket for grunnskolen, og reflekteres i kompetansemålene for fag og overordnet del i LK20. Lekende lett skolestart i Tønsberg kommune er nå inne i sitt andre skoleår. tonsberg.kommune.no/tjenester/barnehage-og-skole/skole/lekende-lett-skolestart-prosjektportal/rammeverk-for-1-trinn/

Samtlige 1. trinns elever innfører «Lekende lett skolestart» dette skoleåret, og prosjektet videreføres og videreutvikles ved de fire pilotskolens 2. trinn inneværende skoleår. Det er også planlagt en utvidelse til 3. og 4. trinn. Halvparten av undervisningstiden i 1. klasse settes av til «barnestyrt» lek (frilek) og uteskole, og den frivillige kartleggingsprøven fra Utdanningsdirektoratet (Udir) på 1. trinn skal ikke gjennomføres. Bokstavinnlæringen starter etter jul i 1. klasse.

Pilotskolene i Tønsberg kommune har positive erfaringer med prosjektet, og forteller om at flere barn trives og mestrer, utvikler gode sosiale ferdigheter, opplever trygghet og lærer minst like mye som tidligere kull.

Universitetet i Sørøst- Norge leverte sommeren 2025 den første rapporten om «Lekende lett skolestart» i Tønsberg kommune. https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/3211871/2025_178_Hogsnes_rapport_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Rapporten konkluderer med at prosjektet har mulighet til å forbedre barns skolestart og bidra til praksisendring. Hovedmål for prosjektet har vært å redusere faglig press på 6.-åringer, fremme lekbasert opplæring, forebygge helseplager, mobbing og skolefravær samt skape en trygg og inkluderende skolestart (Co-pilot generert). Ved å bruke mer tid på lek vil barna få mer tid til å utvikle de ferdighetene som trengs for å delta i de mer «skolske» aktivitetene.

Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp

Ekspertutvalget for kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner (Stoltenbergutvalget) leverte sin rapport i 2019 (NOU 2019:3). Ekspertutvalget fikk i oppgave å bygge et nyansert og balansert kunnskapsgrunnlag om hvorfor kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner oppstår og foreslå tiltak for å motvirke uheldige kjønnsforskjeller. Kunnskapsgrunnlaget viser at kjønnsforskjellene i opplæringsløpet er betydelige og får konsekvenser for videre utdanning, arbeid, helse og familiesituasjon senere i livet. Senere års statistikk viser at gutter født sent på året er overrepresentert når det gjelder ADHD -diagnoser og frafall i utdanningsløpet. Rapporten oppsummerte med at nær 70 prosent av elever som får spesialundervisning i grunnskolen er gutter, grunnskolepoengene viser at kjønnsforskjellen ligger mellom fire og fem, andelen voksne i høyere utdanning er langt høyere hos kvinner enn hos menn. «Mye tyder også på at det har oppstått ulike former for utenforskap for en stor gruppe menn, og at dette er knyttet til utdanningsnivå» (NOU 2029: 3)» (NOU 2019: 3). Den viktigste konklusjonen i utredningen er at vi fremdeles ikke vet hva som er årsakene til kjønnsforskjellene i skoleprestasjoner og utdanningsløp. Kunnskapsgrunnlaget er for svakt. Det er viktig å merke seg ved utforming av tiltak.

Stoltenberg utvalget foreslo en rekke tiltak for å gi alle barn en like god start på skolegangen, uavhengig av kjønn og sosial familiebakgrunn, tiltak for å gjøre skolen mer rettferdig og

interessant for både gutter og jenter, og tiltak for å forbedre overgangene i utdanningssystemet og kjønnsbalansen i høyere utdanning.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/>

Utvalget foreslo å innføre obligatorisk heldagsskole, men uten å utvide timetallet i fagene. For tiden som ikke går til undervisning i fag anbefalte utvalget bl.a. et betydelig rom for frilek. Enkelte utvalgsmedlemmer foreslo pilotering av fleksibel skolestart. Et annet forslag var å innføre nasjonale prøver i lesing og regning på 3. trinn og skrijving på 8. trinn, innføre kommunal plikt om å tilby gratis førskoletilbud med minst fem timer lekbaserte læringsaktiviteter i uken for alle femåringer. Rapporten har hatt betydelig innflytelse på senere politiske prosesser og stortingsmeldinger, blant annet Meld. St. 6 (2019–2020) – Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Det er viktig å merke seg at utvalget ikke foreslo å avsette undervisningstimer til lek.

Lekende lett i Tønsberg og erfaringer i andre kommuner

Tønsberg kommune har utarbeidet et rammeverk for lekende lett [tonsberg.kommune.no/tjenester/barnehage-og-skole/skole/lekende-lett-skolestart-prosjektportal/rammeverk-for-1-trinn/](https://www.tonsberg.kommune.no/tjenester/barnehage-og-skole/skole/lekende-lett-skolestart-prosjektportal/rammeverk-for-1-trinn/) etter inspirasjon fra Mosby oppvekstsenter i Kristiansand, som i 2023 innførte prosjektet «Alle med», med læring gjennom lekende aktiviteter både ute og inne. Skoledagen starter med frilek for første til femte trinn <https://www.utdanningsnytt.no/barneskole-frilek-kristiansand/her-starter-elevene-hver-skoledag-med-frilek/376076>. Klasserommene er innredet med inspirasjon fra barnehage, der pedagogisk personell fra barnehage har bidratt med kompetanse når det gjelder utformingen av lekeareal. Prosjektleder for lekende lett skolestart er ansatt som psykologspesialist i PPT Tønsberg. PPT ved fire ansatte har stått for kompetanseheving og veiledning overfor 1. trinns lærere og SFO-ansatte. I tillegg har det vært arrangert nettverkssamlinger med fokus på voksenrollen. Den voksne skal ikke styre leken, men veilede og legge til rette for ulike typer lek. Erfaringene fra de fire pilotskolene er overveldende positive. Det fortelles at barna er

- Generelt bedre til å ordne opp i konflikter med hverandre
- De forstår at uhell kan skje i herjeleken og at hvis de ønsker å delta i den leken så må de akseptere at det kan skje.
- De voksne kan i større grad kan være observatører i leketiden fordi barna veileder hverandre og løser konflikter selv.
- Det er flere elever som mestrer skoledagene, de er sjeldnere trøtte etter lunsj, og har bedre konsentrasjon i læringssituasjoner, også sent på dagen
- Overganger er enklere og lærerne bruker mindre tid på å samle barna, korrigere og skape ro i undervisningen.

Også andre kommuner har tatt i bruk lek i skolen, for eksempel Grannes skole i Stavanger har omorganisert hele opplegget for 1. klasse, med formål å skape en bedre overgang for skolestarterne. Nå bruker de en kombinasjon av frilek, uteskole og lekbasert læring, og ser positive effekter av dette. Skolen har om lag en time frilek før de starter undervisningen. Det er også utvidede friminutt med lek. <https://www.uis.no/nb/laeringsmiljosenteret/forskning/et-skrikende-behov-for-mer-lek-inn-i-smaskolen>. Også Hamar kommune har et prosjekt; «lek i begynneropplæringen». Prosjektet har pågått skoleåret 2023-24 ved seks skoler i Vang, utenfor Hamar. Prosjektet er planlagt å gå over fire år, og OsloMet sammen med Nord universitet følger opp med følgeforskning. Prosjektet viser at lek fører til trivsel, glede og motivasjon blant de yngste elevene. <https://www.utdanningsnytt.no/frilek-forsteklassing-lek-og-laering/mer-lek-gir-bedre-trivsel-og-motivasjon-for-laering/408984>

Fag og timefordeling

Det er fastsatt et samlet minstetimetall for elever i grunnskolen som elever har rett til. Kommunen må gi dette timetallet, men står fritt til å tilby flere timer. Timetallet i fag er fastsatt for hvert hovedtrinn. For fagene norsk/samisk, matematikk, engelsk og naturfag er timene fastsatt for 1.-4. årstrinn, 5.-7. årstrinn og 8.-10. årstrinn. Videre er det på 5.-7. årstrinn avsatt

76 timer til fysisk aktivitet. Timetallet i fag er gjort veiledende med inntil 10 prosent, men elevene skal likevel ha det samlede minstetimetallet. Innenfor minstetimetallet fastsetter kommunen fag – og timefordelingen på årstrinn, og den enkelte skole kan tilrettelegge undervisningsenheter innenfor det fastsatte timetallet. Skolene i Sandefjord innlemmer lek i fagene på småtrinnet, og flere skoler opplyser om at de bruker inntil 9 timer i uken på 1.trinn med lekbaserte læringsaktiviteter som inngår i den totale rammen for fag og timer.

På 1. trinn i Tønsberg kommune tilbringer elevene 18 timer i uka på skolen. Ni av disse timene skal settes av til "barnestyrt" lek og uteskole. Leken "timeplanfestes", slik at det går tydelig fram av timeplanen når det er leketid. Den barnestyrt leken kan organiseres både inne og ute. Noen av kompetansemålene i LK20 dekkes ifølge Tønsberg kommune kun delvis av den barnestyrt leken og lærerne må derfor ivareta kompetansemålene innenfor annen undervisning i gjeldende fag. Mot slutten av året for 1. trinn gjennomgår lærerne kompetansemålene i fag, slik at skolene sikrer videre opplæring dersom skolen ikke har fullt ut dekket målene eller har behov for å «videreutvikle» dem på 2.trinn.

Evaluering av seksårsreformen

Evalueringen av seksårsreformen konkluderte med at det er behov for endringer i førsteklasse for å ivareta behovet for mer lek (OsloMet, nr. 4., 2024). Evalueringen avdekket at det var mindre frilek og mer lærerstyring enn det som var intensjonen. Samtidig bruker lærerne i de observerte klasserommene nesten to tredjedeler av tiden på elevaktive arbeidsformer som stasjonsarbeid, gruppearbeid, lek og helklassesamtaler <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2024/klasserommets-praksisformer-20-ar-etter/>. Det er med andre ord en bred variasjon i læringsmetoder, noe som kan bidra til å tilpasse undervisningen til ulike elevers behov og interesser. I sine observasjoner ser forskerne lite bruk av nettbrett og andre digitale ressurser, ut over lærernes bruk av digitale tavler. Bokstavinnlæringen starter tidlig i førsteklasse og det brukes mye tid på det. Elevene ser ut til å være motiverte for å arbeide med bokstaver og lyder.

Annen forskning fra NTNU viser at skoletiden for barna har økt siden reformens inntog. Ikke bare fra ni til ti års skolegang, men med enkelttimer her og der, som til sammen utgjør to år ekstra i forhold til tidligere.

Nasjonalt lesesenter i Stavanger anbefaler at elever på 1.trinn lærer to bokstaver i uka. Studier viser at elever som får rask bokstavprogresjon både leser bedre i slutten av 1. trinn og har mindre sannsynlighet for å ha bekymringsfullt lave leseferdigheter ved første klasse, enn elever som fulgte en langsom progresjon <https://www.uis.no/nb/nasjonalt-lesesenter/forskning/sporsmal-og-svar-om-bokstavlaering-pa-forste-trinn>.

Lek ved Helgerød skole

Lek i skolen omfatter både den frie leken, og den lærerike leken. Ved Helgerød skole skilles det mellom lærende lek og lekende læring. Lærende lek defineres som aktiviteter og undervisning med hovedfokus på lek. Voksne er til stede på barnas premisser. Lekende læring defineres som spill eller læringsaktiviteter. Voksne kan bidra med sin lek-kompetanse. Leken brukes innen stasjonsundervisning, der de ulike stasjonene er rollelek, spill - og regel lek, den frie leken og literacy -grafisk rollelek samt butikk og cafe' med penger. Skolen har innredet med et lekende og fleksibelt læringsmiljø, der innredningen er nøye planlagt og inviterer til lek – og læringsbaserte aktiviteter. De lokale læreplanene åpner for lek og kreativitet gjennom tverrfaglige aktiviteter og tema. Her kan lek benyttes som metode og tilnærming til bedre forståelse og dybdelæring i fagene. De lokale læreplanene legger opp til mer praktisk tilnærming, og disse strukturene kan støtte arbeidet med målsettinger fra overordnet del knyttet til elevenes sosiale ferdigheter, samhandling, kreativitet osv. Handlingsrommet er stort for å benytte lekpregede aktiviteter til læringsformål i Sandefjord.

Pilotprosjekt lekende lett skolestart i Sandefjord kommune

Fire skoler meldte seg som pilotskoler for lekende lett skolestart i Sandefjord; Helgerød, Fevang, Vennerød og Gokstad. Alle de fire skolene benytter lek i læringsaktiviteter på småtrinnet, og særlig på 1. trinn. Imidlertid er ikke leken "timeplanfestet", men inngår i timeplanene i fag.

Pilotprosjektet bør ledes av en prosjektleder. En hensiktsmessig sammensetning for prosjektgruppen kan være et utvalg rektorer og avdelingsledere ved de fire skolene, en barnetrinnslærer, en styrer barnehage, representant fra PPT og hovedtillitsvalgt.

Sentrale områder for prosjektet

Mål:

- Øke motivasjon, mestring og trivsel
- Redusere andelen elever på mestringsnivå 1.
- Redusere mobbing og fravær

Tiltak i prosjektet:

- Kartlegge lekens plass i Sandefjord kommune, herunder ved de fire skolene
- Besøk ved to skoler i Tønsberg kommune
- Kompetanseheving innen lek
- Innredning av klasserommene til lekbaserte aktiviteter
- Kontakte UH for følgeforskning
- Vurdere å søke forsøk for fritak fra fag- og timefordeling
- Foreslå organisering av skoledagen, slik at lek ivaretas

Økonomi

Det er særlig tre kostnadselementer som blir avgjørende for å kunne gjennomføre pilotprosjektet.

- Prosjektet bør ledes av en prosjektleder i ca. 20 prosent stilling, med varighet på to år
- Det må avsettes midler til å innrede de fire pilotskolene til å ha "lekevennlige" klasserom (innredning og utstyr), etter modell av Tønsberg kommune
- Det blir behov for kompetanseheving i form av kurs for ansatte i skole og SFO våren 2026, med sikte på oppstart av lekende lett ved de fire pilotskolene skoleåret 2026-2027

En prosjektleder i 20 % stilling vil ha en årlig kostnad på ca. 250 000 kr.

I fremlagt statsbudsjett legges det opp til en tilskuddsordning for utstyr til lek og aktiv læring for 1. til 4. trinn. Midlene bør kunne inngå som (del)finansiering av opprettelsen av lekevennlige klasserom.

Det kan påløpe kostnader til kurs og dekning av vikarutgifter.

Kommunedirektørens vurdering:

Lekens plass i skolen har blitt mindre etter innføringen av seksårsreformen, noe evalueringen av reformen viste. Derfor er det bra at stadig flere kommuner innfører lek i større grad, og knytter leken til kompetansemålene i fag. Den frie leken skal, slik Tønsberg kommunes rammeverk viser, ikke styres av de voksne. I Tønsberg kalles den frie leken for "barnestyrte" lek. Da kan heller ikke kompetansemålene i læreplanene være styrende. Den frie leken står i motsetning til "voksenstyrte" lek, der de voksne tilrettelegger for læringsbasert lek. Slik kommunedirektøren erfarer er dette to ulike tilnærminger til lek, og må ikke forveksles. Ved Helgerød skole og andre skoler i Sandefjord er leken innlemmet som en naturlig del av opplæringen i fag, der skolen tilrettelegger for lekbasert stasjonsundervisning med et klart læringsformål som vist i saken.

Kommunedirektøren er forventningsfull til pilotprosjektet. Prosjektet vil kunne bygge på erfaringer fra andre kommuner, og fra Tønsberg især som også kan bidra med kompetanse.

Kompetanse om voksenrollen vil være helt sentralt for å lykkes der lek skal inngå som naturlig del av timeplanen. Samtidig er Kommunedirektøren opptatt av at fag - og timefordelingen skal følges, slik at ikke elevene blir hengende etter i fag eller går glipp av obligatoriske timer.

Kommunedirektøren mener rask bokstavinnlæring er viktig for at barna skal lære å lese, og at kartlegging av leseferdigheter er sentralt for å kunne gi tidlig og adekvat hjelp til barn som ikke følger naturlig progresjon. Her viser kommunedirektøren til lesesenteret i Stavanger som nevnt over. Et sentralt moment i pilotprosjektet vil derfor være å avklare lese – og skriveopplæringens plass på 1.trinn (begynneropplæringen), samt organisering av skoledagen. Frivillige kartleggingsprøver for 1.trinn, slik det fremgår av Sandefjord kommunes system for kartlegginger og prøver bør videreføres.

Videre vil kommunedirektøren avklare behovet for å søke om fritak fra fag – og timefordelingen dersom halvparten av alle timer på 1. trinn ved de tre pilotskolene skal avsettes til barnestyrt lek. Kommunedirektøren viser her til Tønsberg kommunes oversikt som nevnt over.

Kompetansesatsingen for skoleledere i Sandefjord gjennom rammesak har bedre oppfølging av elevenes læring som formål, der målet er å redusere andelen elever på de laveste mestringsnivåene. Kommunedirektøren mener grunnleggende ferdigheter i fag er helt sentralt også for de yngste barna, men at leken må være et sentralt virkemiddel for å motivere elevene gjennom lekbasert læring. Den frie lekens plass bør herunder utforskes gjennom pilotprosjektet. Oppstart av pilot startes høsten 2026 og evalueres høsten 2028.